

12. 6. 2024

ID: 118131

Jistota

Složení dostatečné jistoty do advokátní úschovy na základě smlouvy o advokátní úschově uzavřené mezi dlužníkem a advokátem nemůže mít pro právní vztah mezi účastníky právní následky, pokud nedojde k akceptaci jistoty věřitelem, jemuž nemůže být zajišťovací právo poskytnuto proti jeho vůli. Složení jistoty do advokátní úschovy je ofertou věřiteli k jejímu přijetí; neakceptuje-li věřitel nabídnutou jistotu, nemůže mít složení jistoty do advokátní úschovy pro právní vztah mezi účastníky žádné právní následky a nemůže tak dojít k zániku zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 21 Cdo 2976/2023-315 ze dne 27.3.2024)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce F. T., zastoupeného Mgr. M.M., Ph.D., advokátem se sídlem v Č.B., proti žalované RCC, s. r. o. se sídlem v P., zastoupené JUDr. K.B., advokátem se sídlem v P., o vydání věci, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 47 C 184/2020, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. dubna 2023, č. j. 35 Co 34/2023-284, tak, že rozsudek městského soudu se zrušuje a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 4 dne 7. 12. 2020 domáhal, aby soud uložil žalované povinnost vydat žalobci automobil tovární značky Renault R8, modrá metalíza, rok výroby 1964, VIN (výrobní číslo karosérie) XY (aktuální číslo XY), současné výrobní číslo motoru XY [dále též jen „předmětný automobil“]. Žalobu zdůvodnil tím, že existence (důvodnost) dluhu žalobce nebyla žalovanou nijak prokázána, dále namítal, že žalovaná nebyla oprávněna dne 9. 2. 2020 předmětný automobil zadržet, neboť „sporný dluh nebyl splatný“. Zadržení předmětného automobilu je tak dle žalobce v rozporu s ustanovením § 1395 odst. 1 občanského zákoníku. Žalobce následně podáním ze dne 12. 5. 2022 sdělil soudu, že nahradil předmětný automobil dostatečnou jistotou, a to částkou ve výši 300 000 Kč, kterou složil na základě smlouvy o advokátní úschově dne 23. 3. 2022 do advokátní úschovy, čímž dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku zadržovací právo k příslušnému automobilu zaniklo. Dle žalobce otázka, zda je žalobce povinen zaplatit žalované doplatek za provedené práce, nemá význam pro rozhodnutí soudu v dané věci, jelikož to nic nemění na skutečnosti, že zadržovací právo zaniklo, neboť bylo v souladu s ustanovením § 1399 písm. d) občanského zákoníku nahrazeno jistotou převyšující celou požadovanou částku.

2. Žalovaná s žalobou nesouhlasila a navrhovala, aby ji soud v plném rozsahu zamítnul. Dle žalované byl žalobce po celou dobu renovace průběžně informován, průběžně souhlasil s vyúčtováním, popř. jej vzal na vědomí. Na výzvu žalobce uvedla žalovaná v dopisu ze dne 17. 12. 2019 stav splatné pohledávky. Na tuto výzvu žalobce reagoval ukončením spolupráce a vyzval k vydání předmětného automobilu s tím, že při předání bude žalobcem provedena prohlídka vozidla a bude rozhodnuto o úhradě částky vyčísleného doplatku. Žalovaná uplatnila zadržovací právo k příslušnému automobilu pro splatnou pohledávku ve výši 235 100 Kč z titulu prováděné renovace; pohledávka je dle žalované splatná na základě výzvy ze dne 17. 12. 2019. Z toho důvodu uplatnila zadržovací právo zákonně a oprávněně. K žalobcem tvrzenému zániku zadržovacího práva složením jistoty ve výši 300 000 Kč se

žalovaná vyjádřila tak, že nejsou splněny podmínky pro zánik zadržovacího práva dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku, neboť je k zániku zadržovacího práva složením dostatečné jistoty nezbytný souhlas věřitele, kdy tento nesouhlasí. Žalovaná dále uvádí, že složená jistota není dostatečnou, neboť složená částka není v dispozici věřitele, není složena u nezávislé třetí osoby, nebyla ani akceptována dohoda na částečnou úhradu dluhu, dále že složená částka není dostatečná, když nezohledňuje případné náklady řízení vedeného soudem v Českých Budějovicích, sp. zn. 17 C 187/2021.

3. V průběhu řízení bylo zjištěno, že účastníci řízení vedou spor před Okresním soudem v Českých Budějovicích pod sp. zn. 17 C 187/2021, v němž se žalovaná domáhá vůči žalobci zaplacení pohledávky ve výši 235 150 Kč s příslušenstvím. Obě procesní strany tuto skutečnost potvrdily a shodně navrhly, aby bylo řízení v této věci, z důvodu vedeného sporu o předmětnou pohledávku, přerušeno. Soud prvního stupně usnesením ze dne 3. 5. 2021, č. j. 47 C 184/2020-95, řízení přerušil do pravomocného skončení řízení ve věci vedeného u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 17 C 187/2021, neboť dospěl k závěru, že v uvedeném řízení je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu. Poté, co žalobce připsal ze dne 12. 5. 2022 soudu sdělil, že nahradil předmětný automobil dostatečnou jistotou, čímž dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku zadržovací právo k příslušnému automobilu zaniklo, a navrhl pokračování v řízení, soud prvního stupně usnesením ze dne 17. 5. 2022, č. j. 47 C 184/2020-116, ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2022, č. j. 35 C 219/2022-151, rozhodl o pokračování v přerušeném řízení, neboť vzal za prokázané, že jsou splněny podmínky pro zánik zadržovacího práva, složenou jistotu je třeba považovat za dostatečnou a rozhodnutí ve věci sp. zn. 17 C 187/2021 u Okresního soudu v Českých Budějovicích již v řešené věci nemá význam, neboť zadržovací právo žalované zaniklo.

4. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 2. 11. 2022, č. j. 47 C 184/2020-236, uložil žalované povinnost vydat žalobci předmětný automobil (výrok I.), a povinnost nahradit žalobci náklady řízení ve výši 92 227 Kč k rukám zástupce žalobce (výrok II.). Soud prvního stupně shledal podmínky vzniku zadržovacího práva za splněné, neboť sice na základě znaleckého posudku dospěl k závěru, že celkové náklady žalované na renovaci, vč. dalších položek na náhradní díly a materiál, činí celkem částku 333 800,05 Kč a „žalobcem složená záloha ve výši 441 000 Kč se na základě těchto úvah jeví zcela způsobilou náklady žalované nahradit. Konečná výše je však věcí dokazování v řízení před Okresním soudem v Českých Budějovicích sp. zn. 17 C 187/2021.“ Dále uvedl, že nelze zadržovacím právem zajistit pohledávku z titulu nákladů soudního řízení, neboť „v době uplatnění zadržovacího práva i v době rozhodování soudu v této věci takový dluh žalobce neexistoval“. Aniž by se dále zabýval zadržovacím právem zajištěnou pohledávkou, rozhodoval o zániku zadržovacího práva, které dle soudu prvního stupně zaniklo podle § 1399 písm. d) občanského zákoníku, neboť byla složena dostatečná jistota 300 000 Kč, která je i v případě úspěchu žalované v řízení před Okresním soudem v Českých Budějovicích dostatečná. Způsob poskytnutí jistoty považoval soud prvního stupně za legitimní, byť byla složena u advokáta, který žalobce v nynějším řízení zastupuje, neboť není v rozporu se zákonem ani etickým kodexem pro výkon advokacie. Smlouva o advokátní úschově svědčí o důvěryhodné jistotě složené ve prospěch žalované, když výplata složené částky je přesně, určitě a srozumitelně dohodnuta. Nesouhlasil s námitkou žalované, že uplatněné zadržovací právo nemohlo bez souhlasu žalované zaniknout, neboť pokud § 1399 písm. b) občanského zákoníku předpokládá zánik zadržovacího práva v případě, vzdá-li se věřitel zadržovacího práva jednostranně či ujednáním s vlastníkem zadržované věci, lze § 1399 písm. d) občanského zákoníku vyložit tak, že v tomto případě souhlas věřitele není třeba. Podle soudu prvního stupně tedy žalovaná předmětný automobil zadržuje neprávem a žaloba je ve smyslu § 1040 odst. 1 občanského zákoníku důvodná, proto jí v plném rozsahu vyhověl.

5. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 4. 2023, č. j. 35 Co 34/2023-284,

rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. o věci samé změnil tak, že se zamítá žaloba s návrhem na vydání předmětného automobilu, a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 83 312 Kč k rukám zástupce žalované (výrok II.), dále že je žalobce povinen nahradit České republice náklady řízení ve výši 3 500 Kč na účet soudu prvního stupně (výrok III.). Odvolací soud v odůvodnění rozhodnutí uvedl, že „neměl důvod odchýlit se od skutkových zjištění soudu prvního stupně, ani od jeho právního závěru ..., že v daném případě byly splněny podmínky vzniku zadržovacího práva ve smyslu § 1395 o. z., na které lze pro stručnost poukázat“, nesouhlasil však se závěrem soudu prvního stupně, „že by složením 300 000 Kč do soudní úschovy u advokáta Mgr. Michala Majchráka, Ph.D. došlo podle § 1399 písm. d) o. z. k zániku zadržovacího práva“. Dle odvolacího soudu advokátní úschova podle § 56 a § 56a zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, totiž „dle ustálené judikatury nemá na rozdíl od soudní úschovy soluční účinky, vůči věřiteli nijak nepůsobí, a advokát se nestává dlužníkem osoby, které má podle ujednání s klientem peníze vydat, ledaže by žalovaná coby věřitel byla stranou trojstranné svěřenské smlouvy s advokátem a klientem“, což však žalovaná neučinila, přičemž z žádného ustanovení právního řádu nelze dovozovat „negativní následky za to, že tak neučinila“. Složení peněz do advokátní úschovy nepovažoval za skutečnost mající za následek zánik zadržovacího práva, a to „pro nedostatek solučních účinků“. Odvolací soud dále souhlasil s názorem žalované, že k poskytnutí jistoty je třeba souhlasu věřitele, ač to § 1399 písm. d) občanského zákoníku nestanoví výslovně, v této souvislosti odkázal na konsolidovanou důvodovou zprávu k tomuto ustanovení.

6. Proti tomuto rozsudku (výroku I.) odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítal, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení otázky hmotného práva, když dospěl k závěru, že podmínky pro vznik zadržovacího práva dle § 1395 občanského zákoníku jsou naplněny bez ohledu na existenci pohledávky, tj. že žalovaná nemusí existenci vzájemné pohledávky prokázat a může pokračovat v zadržení předmětného automobilu. Odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu „sp. zn. 21 Cdo 2265/2005 nebo 29 Cdo 3031/2009“, dle nichž je „zadržovací právo právem subsidiárním a akcesorickým [...]. Akcesorickým je zadržovací právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění slouží“. Dovolatel dále namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v nesprávném posouzení otázek hmotného a procesního práva doposud neřešených v judikatuře dovolacího soudu, a to „zda v soudním řízení o vydání věci nese důkazní břemeno ohledně vzniku a trvání zadržovacího práva žalovaná“, přičemž dovolatel má za to, že brání-li se žalovaná žalobě o vydání věci námitkou zadržovacího práva k věci z důvodu existence zadržovacího práva, nese břemeno tvrzení a důkazní ohledně jeho vzniku. Odvolací soud se tak měl primárně zabývat tím, zda žalované zadržovací právo vzniklo, tj. zda žalovaná v soudním řízení prokázala existenci vzájemné splatné pohledávky (kterou však žalovaná dle dovolatele „neprokázala, jak vyplývá z rozhodnutí soudu prvního stupně“). Další otázkou, doposud neřešenou má podle dovolatele být, „zda občanský zákoník zakazuje poskytnutí dostatečné jistoty prostřednictvím složení částky do (advokátní) úschovy“, kdy uvádí, že „je třeba zásadně rozlišovat soluční účinky právního jednání (způsobující splnění dluhu ve smyslu ustanovení § 1953 občanského zákoníku) a zajišťovací účinky právního jednání (poskytnutí dostatečné jistoty ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku)“ a paušální odmítnutí advokátní úschovy jakožto způsob poskytnutí dostatečné jistoty způsobující zánik zadržovacího práva dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku považuje za nesprávné. Další otázkou, doposud v rozhodovací praxi neřešenou, podle dovolatele je, „zda je k zániku zadržovacího práva poskytnutím jistoty dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku třeba souhlas zadržitele věci“, kdy shledává právní názor odvolacího soudu, že s poskytnutím jistoty je potřeba souhlasu věřitele, nesprávným, neboť ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku neomezuje nahrazení zadržovacího práva poskytnutím jiné jistoty požadavkem na souhlas příjemce jistoty a ani příkladem uvedené jistoty v ustanovení § 2012 občanského zákoníku nevyžadují oboustranný konsenzus, potřebu souhlasu věřitele s poskytnutím jistoty nelze dovodit ani ze systematického výkladu úpravy zadržovacího práva obsažené v občanském zákoníku, neboť zánik zadržovacího práva na základě ujednání účastníků je

uveden v ustanovení § 1399 písm. b) občanského zákoníku, zákon legitimně nemůže poskytovateli jistoty uložit povinnost, aby akceptoval z vůli věřitele bez dalšího poskytnutí jistoty odmítnout a nadále zadržovat cizí majetek, a dále je-li dostatečnost poskytnuté jistoty řešena v průběhu soudního řízení, jeví se požadavek souhlasu věřitele s poskytnutím dostatečné jistoty jako zcela nedůvodný, neboť „v takovém případě může přezkoumat dostatečnost poskytnuté jistoty prejudiciálně přímo samotný soud“. Konečně dovolatel namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v nesprávném posouzení otázky hmotného práva doposud neřešené v judikatuře dovolacího soudu, a to „zda se na chování zadržitele věci v souvislosti s poskytnutím jistoty postupem dle ustanovení § 1399 občanského zákoníku aplikují obecné korektivy dobrých mravů a poctivosti“, kdy dovolatel má za to, že se odvolací soud jejich aplikací nijak nezabýval, „když implicitně vyšel z toho, že tyto korektivy nelze na chování zadržitele věci při postupu dle ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku aplikovat“. Dovolatel navrhl, aby dovolací soud rozhodl tak, že se rozsudek odvolacího soudu zrušuje a věc se vrací k dalšímu řízení.

7. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobce podle zákona č. [99/1963 Sb.](#), občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Otázka, zda „se na chování zadržitele věci v souvislosti s poskytnutím jistoty postupem dle ust. § 1399 občanského zákoníku aplikují obecné korektivy dobrých mravů a poctivosti“, nezakládá přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť se odvolací soud při jejím řešení neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (a není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak). Princip poctivosti a zákaz zneužití práva patří k základním zásadám soukromého práva (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. 21 Cdo 2854/2022). Z ustanovení § 2 odst. 1 občanského zákoníku vyplývá, že každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jen ve shodě se zásadami, na nichž občanského zákoníku spočívá. Dle odst. 3 téhož ustanovení platí, že výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Z uvedeného zcela jasně vyplývá, že výklad a aplikace ustanovení § 1399 občanského zákoníku musí být v souladu s dobrými mravy, jakož i principem poctivosti a zákazem zneužití práva.

12. Dovolatel namítá, že odmítnutí udělit souhlas s poskytnutím dostatečné jistoty je toliko zneužitím výkonu práva a nepoctivým jednáním, které nepoživá právní ochrany, a že odvolací soud se aplikací těchto obecných korektivů nijak nezabýval. Z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu nelze dospět k závěru, který tvrdí dovolatel. Odvolací soud v bodě 9 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyslovuje názor, že ze žádného ustanovení právního řádu nelze dovozovat negativní následky z toho, že žalovaná nepřistoupila ke smlouvě o advokátní úschově (tedy neakceptovala jistotu). Odvolací soud tak dospěl k závěru, že odmítnutí akceptovat jistotu v daném případě není v rozporu se základními zásadami a principy soukromého práva.

13. Dle čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Limity této svobody tvoří zákazy některých jednání, zejména činnosti poškozující jiné osoby. Dle ustanovení § 2 odst. 3 občanského zákoníku výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Z ustanovení § 6 občanského zákoníku vyplývá, že každý má povinnost jednat v právním styku poctivě a nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého činu. Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany. Zákaz zneužití práva je jedním z korektivů výkonu subjektivních práv. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu, avšak který je vzhledem k okolnostem konkrétního případu nepřijatelný (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2020, sp. zn. 21 Cdo 338/2020, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 21 Cdo 3722/2017, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 18323). Soudní praxe se proto již dříve ustálila na závěru, že za zjevné zneužití práva ve smyslu ustanovení § 8 občanského zákoníku, které nepožívá právní ochrany, lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4683/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 992/99, který byl uveřejněn pod č. 126 v časopise Soudní judikatura, roč. 2000, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1582/2012), resp. že jde o výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo má jen nepatrný zájem na jeho výkonu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2020, sp. zn. 22 Cdo 4490/2018, který byl uveřejněn v časopise Soudní judikatura pod publikačním číslem 57/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. 22 Cdo 1663/2017, publikované v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 16667; z recentních rozhodnutí potom rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1070/2021). Úzká provázanost s konkrétními skutkovými zjištěními přitom povětšinou brání tomu, aby Nejvyšší soud, mající postavení pouze přezkumné instance, korigoval závěry nalézacích soudů, nelze-li jim vytknout zjevnou nepřiměřenost v jejich úvahách (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2014, sp. zn. 28 Cdo 3186/2014, nebo ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 28 Cdo 1094/2004).

14. Jestliže odvolací soud dospěl k závěru, že odmítnutím akceptovat jistotu, v důsledku čehož nedošlo k zániku zadržovacího práva, nesledovala žalovaná zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany, neshledává tento závěr dovolací soud v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, neboť mu nelze vytknout zjevnou nepřiměřenost, když ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně lze dospět k závěru, že odmítnutím udělení souhlasu s poskytnutím jistoty neměla žalovaná primárně v úmyslu způsobit újmu dovolateli, nýbrž jen upřednostnila uplatněné zadržovací právo před nabízenou jistotou.

15. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci (mimo jiné) zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že dovolatel je vlastníkem předmětného automobilu, který byl na základě dohody o renovaci předán žalované jako zakázka č. 27/11/18 s označením „renovace vozidla“ bez uvedení předběžné ceny a termínu dokončení. Závazek ze smlouvy skončil předčasně dohodou ke dni 22. 1. 2020, přičemž ke dni skončení závazku uhradil dovolatel na zálohách celkem 441 000 Kč, další plnění podmiňoval předložením řádného vyúčtování a ověřením ceny provedených prací soudním znalcem. Dopisem ze dne 9. 2. 2020 žalovaná uplatnila zadržovací právo k předmětnému automobilu. Soudní znalec posudkem č. 4341/7K 2022 ze dne 24. 7. 2022 ocenil celkové náklady žalované na renovaci, vč. dalších položek na náhradní díly a materiál celkem ve výši 333 800,05 Kč, kterou složená záloha pokrývá. O existenci pohledávky žalované za dovolatelem (nikoliv jen o konečné výši doplatku ceny díla, jak uvádí v bodě 29. odůvodnění rozhodnutí soud prvního stupně,

keré soud odvolací bezzbytku převzal), na jejímž základě uplatnila žalovaná zadržovací právo, je rozhodováno v řízení vedeném před Okresním soudem v Českých Budějovicích pod sp. zn. 17 C 1857/2021. Dne 9. 3. 2020 složil dovolatel do úschovy advokáta, svého zástupce v této věci, částku ve výši 300 000 Kč za účelem zániku zadržovacího práva poskytnutím dostatečné jistoty, a to na základě smlouvy o advokátní úschově ze stejného dne, dle níž není dovolatel oprávněn žádným způsobem nakládat se složenou částkou, a to až do pravomocného skončení soudního řízení vedeného Okresním soudem v Českých Budějovicích pod sp. zn. 17 C 1857/2021. Stejně omezení platí i pro zástupce dovolatele, když výplata složené částky je možná pouze na základě společného písemného pokynu obou účastníků řízení, nebo na základě originálu příslušného rozsudku s doložkou právní moci a vykonatelnosti vydaného v uvedeném soudním řízení.

16. Za tohoto zjištěného skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu na vyřešení otázky hmotného práva, a to jaké jsou předpoklady vzniku zadržovacího práva a rozložení důkazního břemene, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a otázky, zda lze považovat složení peněz do advokátní úschovy za poskytnutí dostatečné jistoty způsobující zánik zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku a zda je k poskytnutí dostatečné jistoty způsobující zánik zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) občanského zákoníku nezbytný souhlas věřitele, přičemž tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je tak dle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

17. Projednávanou věc je třeba posuzovat – s ohledem na to, kdy žalovaná zadržovací právo uplatnila – podle zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2020 (dále též „o. z.“).

18. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

A) K otázce, zda lze považovat složení peněz do advokátní úschovy za poskytnutí dostatečné jistoty způsobující zánik zadržovacího práva, a k nutnosti souhlasu věřitele s poskytnutím jistoty

19. Dle ustanovení § 1399 o. z. zadržovací právo zaniká,

a) zánikem zajištěného dluhu nebo zadržené věci,

b) vzdá-li se věřitel zadržovacího práva jednostranně či ujednáním s vlastníkem zadržené věci,

d) dá-li se věřiteli dostatečná jistota.

20. Dle ustálené judikatury dovolacího soudu je třeba odlišovat soudní (soluční) úschovu, jejímž účelem je splnění závazku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3853/2015, publikované v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 15644), a úschovu zajišťovací, jejímž účelem je prokázání způsobilosti složitele k plnění závazku a poskytnutí jistoty příjemci, že dojde-li ke splnění sjednaných podmínek, získá předmět úschovy. Složením předmětu úschovy do zajišťovací úschovy nedochází ke splnění závazku; závazek je splněn až tehdy, když je věřiteli z úschovy plněno.

21. Dovolatel složil částku 300 000 Kč do advokátní úschovy nikoliv za účelem splnění dluhu, ale za účelem poskytnutí dostatečné jistoty ve smyslu ust. § 1399 písm. d) o. z. Odůvodnění odvolacího soudu, že „složení peněžních prostředků do advokátní úschovy nelze považovat za skutečnost

stanovenou v § 1399 písm. d) o. z., tj. mající za následek zánik zadržovacího práva, a to pro nedostatek solučních účinků“, není přílehlavé, neboť soluční účinky, tzn. účinky splnění dluhu, nejsou pro aplikaci ustanovení § 1399 písm. d) o. z. relevantní; soluční účinky by měly za následek zánik zadržovacího práva dle ustanovení § 1399 písm. a) o. z.

22. Jistota má, jak vyplývá z úpravy § 2012 a násl. o. z. i z jejího systematického zařazení v o. z. (část čtvrtá, hlava I., díl 8 - zajištění a utvrzení dluhů, § 2010 - 2054), v první řadě funkci zajišťovací - zabezpečuje dluh, motivuje dlužníka k jeho dobrovolnému splnění, věřiteli poskytuje jistotu, že dojde k jeho uspokojení, i kdyby dlužník svůj dluh řádně a včas nesplnil; a má i funkci uhrazovací - věřitel je oprávněn uspokojit se z poskytnuté jistoty, jestliže jeho pohledávka nebyla řádně a včas splněna, a nemusí se domáhat jejího uspokojení z jiného majetku. Jistotu lze poskytnout zejména zřízením zástavního práva, ručením způsobilým ručitelem, finanční zárukou, zajišťovacím převodem práva, ale i dalšími právními prostředky, které slouží k zajištění pohledávek. Jistota je dostatečná, jestliže odpovídá zajištěné pohledávce (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2002, sp. zn. 21 Cdo 624/2001, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 1080). Advokátní úschova může být za určitých podmínek právě takovým dalším právním prostředkem, sloužícím k zajištění pohledávek, neboť zabezpečuje dluh a poskytuje věřiteli jistotu, že dojde k jeho uspokojení, i kdyby dlužník svůj dluh řádně a včas nesplnil; plní i funkci uhrazovací, kdy v případě, že pohledávka věřitele nebude však a řádně splněna, může se věřitel uspokojit z poskytnuté jistoty.

23. Zadržovací právo zaniká - jak vyplývá z ustanovení § 1399 písm. d) o. z. - poskytne-li dlužník věřiteli dostatečnou jistotu. Ačkoliv na rozdíl od úpravy obsažené v § 180 odst. 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, zákon výslovně nepodmiňuje poskytnutí jistoty souhlasem věřitele, lze dovodit potřebu konsenzu věřitele s poskytnutím jistoty z konstrukce zajišťovacích smluv, jak ostatně dovozuje i důvodová zpráva k zákonu č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 - 2013, jenž je veřejnosti dostupný na <https://www.psp.cz>). Zajišťovací instituty upravené v o. z. (ustanovení § 2018-2047 o. z.), jakožto zákonem upravené způsoby, jakými lze poskytnout jistotu, vznikají, resp. jsou způsobilé přivodit právní účinky, pouze jsou-li akceptovány věřitelem. Kromě zadržovacího práva, které je jednostranným právním jednáním věřitele, vzniká zajištění buď dohodou (ručení, zástavní právo, zajišťovací převod práva), nebo výjimečně jednostranným právním jednáním třetí osoby (finanční záruka). I jednostranné právní jednání (např. záruční listinu) je nicméně k vyvolání právních účinků nutno akceptovat věřitelem, neboť věřiteli nemůže být právo ze zajištění poskytnuto proti jeho vůli. Ke vzniku závazku ze zajišťovacích institutů musí věřitel jistotu akceptovat. I jednostranné právní jednání je tak nutno chápat jako ofertu věřiteli. Nestanoví-li zákon přímo povinnost písemné akceptace, lze jistotu akceptovat i ústně či konkludentně.

24. Složení dostatečné jistoty do advokátní úschovy na základě smlouvy o advokátní úschově uzavřené mezi dlužníkem a advokátem nemůže mít pro právní vztah mezi účastníky právní následky, pokud nedojde k akceptaci jistoty věřitelem, jemuž nemůže být zajišťovací právo poskytnuto proti jeho vůli. Složení jistoty do advokátní úschovy je ofertou věřiteli k jejímu přijetí; neakceptuje-li věřitel nabídnutou jistotu, nemůže mít složení jistoty do advokátní úschovy pro právní vztah mezi účastníky žádné právní následky a nemůže tak dojít k zániku zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) o. z.

25. Tento závěr nevyvrací dovolatelem předložená argumentace, že v případě nutnosti oboustranného konsenzu se zánikem zadržovacího práva poskytnutím jistoty by celá právní úprava obsažená v ustanovení § 1395 písm. d) o. z. a § 2010 o. z. neměla žádný význam, neboť zákon zavedením podmínky poskytnutí dostatečné jistoty pouze stanoví, že pokud není poskytnutá a věřitelem akceptovaná jistota dostatečná, tedy neodpovídá-li zajištěné pohledávce, zadržovací právo

poskytnutím takové jistoty nezaniká. Ze stejného důvodu neobstojí ani argument dovolatele, že požadavek souhlasu věřitele s poskytnutím jistoty je zcela nedůvodný, neboť může dostatečnost jistoty přezkoumat samotný soud. Soudní přezkum dostatečnosti jistoty nemá bez souhlasu věřitele s poskytnutím takové jistoty pro zánik zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) význam. Neobstojí ani právní názor dovolatele, že ze systematického výkladu úpravy zadržovacího práva nelze dovodit nutnost akceptace věřitelem, neboť hypotéza ustanovení § 1399 písm. b) o. z. dopadá na odlišnou právní skutečnost. Zadržovací právo dle tohoto ustanovení zaniká, vzdá-li se věřitel zadržovacího práva ujednáním s vlastníkem zadržované věci, nikoliv na základě poskytnutí dostatečné jistoty, byť je tato poskytnuta na základě dohody účastníků [dle ustanovení § 1399 písm. d) o. z. může být subjektem dohody nejen vlastník zadržované věci, ale i dlužník, který není vlastníkem věci, nebo třetí osoba]. Nejedná se tak o duplicitní ustanovení, jak tvrdí dovolatel, neboť ustanovení § 1399 písm. d) o. z. upravuje, na rozdíl od ustanovení § 1399 písm. b) o. z., nahrazení jednoho zajišťovacího institutu (zadržovacího práva) jiným zajišťovacím institutem.

26. S ohledem na uvedené lze uzavřít, že závěr odvolacího soudu, že zadržovací právo nezaniklo, neboť nebyly naplněny podmínky stanovené ustanovením § 1399 písm. d) o. z., je správný, ač odůvodnění není zcela příléhavé, dovozuje-li odvolací soud, že k zániku zadržovacího práva ve smyslu ustanovení § 1399 písm. d) o. z. nedošlo krom neudělení souhlasu k poskytnutí jistoty věřitelem také pro nedostatek solučních účinků advokátní úschovy.

B) K otázce předpokladů vzniku zadržovacího práva a rozložení důkazního břemene

27. Podle ustanovení § 1395 odst. 1 o. z. kdo má povinnost vydat cizí movitou věc, kterou má u sebe, může ji ze své vůle zadržet k zajištění splatného dluhu osoby, jíž by jinak měl věc vydat, dle odst. 2 tohoto ustanovení lze zajistit zadržovacím právem i nesplatný dluh, nezajistí-li dlužník dluh jinak, ač jej podle smlouvy nebo podle zákona zajistit měl, prohlásí-li dlužník, že dluh nesplní, nebo stane-li se jinak zřejmým, že dlužník dluh nesplní následkem okolnosti, která u něho nastala a která věřiteli nebyla ani nemohla být známa při vzniku dluhu.

28. Zadržovací právo má v první řadě funkci zajišťovací. Projevuje se zejména v tom, že zabezpečuje splatný dluh dlužníka nebo, v případech výslovně uvedených v zákoně, i dosud nesplatný dluh od okamžiku svého vzniku a že svou podstatou (ponecháním zadržené věci u věřitele) vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby svůj dluh dobrovolně splnil alespoň dodatečně, a věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit z výtěžku prodeje nebo jiného zpeněžení zadržené věci, jestliže dlužník ani dodatečně svůj dluh dobrovolně nesplní. Vedle toho však zadržovací právo plní i funkci uhrazovací. Nesplní-li dlužník svou povinnost ani dodatečně, může se věřitel uspokojit ze zadržené věci, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady z majetku (z jiného majetku) dlužníka (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 21 Cdo 3926/2020-II.)

29. Dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2265/2005, který byl uveřejněn pod č. 96 v časopise Soudní judikatura, roč. 2007, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3031/2009, uveřejněné pod číslem 123/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), jež je použitelná i v poměrech zákona č. [89/2012](#) Sb., platí, že zadržovací právo je právem akcesorickým, neboť vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění slouží. S výjimkou případů dle ustanovení § 1395 odst. 2 o. z. musí být dluh v době, kdy věřitel věc zadržuje, splatný (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2023, sp. zn. 21 Cdo 2155/2023).

30. Dle ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu každá procesní strana nese důkazní břemeno ohledně skutkových předpokladů jí příznivé právní normy, jejichž účinků se dovolává (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 12246, nebo rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5069/2017, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 17623). Při úvaze o tom, které normy mají být pokládány za příznivé žalobci a které za příznivé žalovanému, se vychází z principu stavby norem, který je dán vzájemným postavením tzv. základní normy a protinormy. Základní norma zakládá určitý právní nárok či právo. Protinorma se pak vyznačuje tím, že působí ve dvojitým možném směru proti normě základní. Buď zabraňuje vzniku účinků základní normy, takže tyto její účinky se vůbec nemohou uplatnit a právní výsledek jejího působení nenastane, anebo nastane situace, kdy protinorma uplatní své působení později, takže právo, které vzniklo a uplatnilo se jako účinky normy základní, bude později působením účinků protinormy zrušeno (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 12246).

31. Pakliže není mezi účastníky sporu, že žalovaná převzala od žalobce předmětný automobil ke splnění svého závazku jeho opravy (srov. ustanovení § 2586 a násl. o. z.), že tento závazkový vztah zanikl, a že žalovaná tak měla povinnost automobil žalobci vrátit, což neučinila, a pakliže žalovaná tvrdí, že její oprávnění automobil dále držet plyne z uplatněného zadržovacího práva, pak ve světle shora uvedeného výkladu předpokladu vzniku zadržovacího práva tvrdí a prokazuje žalovaná. Je tedy na žalované, aby tvrdila a prokazovala existenci splatné pohledávky proti žalobci v době, kdy zadržovací právo ve vztahu k žalobci uplatnila (srov. bod 29. tohoto odůvodnění).

32. Odvolací soud k této skutečnosti pouze uvedl, že „...se neměl důvod odchýlit od skutkových zjištění soudu prvního stupně, ani proti jeho právnímu závěru..., že v daném případě byly splněny podmínky pro vznik zadržovacího práva...“, aniž by tuto úvahu blíže rozvedl (srov. bod 7. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu).

33. Odvolací soud však přehlédl, že soud prvního stupně otázku průkazu předpokladů vzniku zadržovacího práva vůbec neřešil, pouze se omezil na konstatování tvrzení těchto předpokladů (srov. bod 41. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně); zda tvrzené skutečnosti byly prokázány či nikoliv nijak nehodnotil a, s ohledem na svůj závěr o zániku zadržovacího práva (a tedy jeho neexistenci), ani nemusel (srov. body 43. a následující odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

34. Navíc, a to nelze přehlédnout, na základě znaleckého posudku č. 4341/7K ze dne 24. 7. 2022 vzal soud prvního stupně za prokázané, že celková pohledávka žalované za dovolatelem činí částku ve výši 333 800,05 Kč, kterou složená záloha pokrývá, nicméně že „konečná výše je věcí dokazování před Okresním soudem v Českých Budějovicích pod sp. zn. 17 C 1857/2021“ (srov. bod 29. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně). V tamním řízení je však rozhodováno nikoliv jen o konečné výše doplatku ceny díla, ale o samotné existenci pohledávky žalované za dovolatelem, na jejímž základě uplatnila žalovaná zadržovací právo. Jinak řečeno, existence pohledávky zůstává stále sporná. Důkazní břemeno ohledně vzniku zadržovacího práva leží na žalované, a pakliže dosavadní skutkové závěry nedovolují zjistit cokoli o existenci pohledávky žalované za dovolatelem v době uplatnění zadržovacího práva, je právní posouzení odvolacího soudu vztahující se ke vzniku zadržovacího práva předčasné a tudíž nesprávné.

35. Protože rozsudek odvolacího soudu není správný a protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Další články:

- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)
- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)